Nikaah Buusu-Lakk.6

Description

Kana beeknaa Laata?
Iddaa
Jechi **iddaa** jedhu jecha â€œal-adda fi al-hisaabâ€• jedhaman irraa kan fudhatameedha. Al-adda-lakkaawudha, al-hisaab-herreegudha. Kanaafu iddaan iddaa kan jedhameef jiâ€™oota ykn marsaalee laguu lakkaaâ€™u irratti waan hundaaâ€™efi.

Akka shariâ€™aatti **iddaa** jechuun dubartiin takka erga abbaa manaa ishii irraa addaan baate booda nama biraatti heerumuun dura yeroo turtii ishiin turtuudha.

Faaydaa iddaa keessa jiru
1-Garaan ulfa irraa qulqulluu taâ€™uu mirkaneefachu. Dubartiin erga heekkamte heerumuun dura yeroo muraasaaf turuun ulfa irraa qulqulluu taâ€™uu ni mirkaneefatan. Taâ€™uu baannan garuu, sanyiin walitti laaqama.

2-Dhimma fuudha heerumaa ol-guddisuu, gatii isaa olkaasu fi kabaja isaa mulâ€™isuu. Nikeenyi namoonni walitti dhufan malee hin hundeefamu, akkasumas, yeroo dheeraa turan malee addaan hin diigamu. Yeroo nikaah hidhatan, waliyyii fi ragaaleen ni barbaachisu. Ammas yommuu nikaah hiikan yeroo dheeraa turan. Taâ€™uu baannan nikeenyi akka tapha ijoolle taâ€™a. Takkamaan ijaaranii ergasii diigu. Kanaafu, iddaan dhimmi nikaah ykn fuudhaa heerumaa guddaa akka taâ€™e agarsiisa.
3- Yaada ofii jijjiruu fi gaabbun akka ishii deebifatuu fi haala gaariin waliin jiraatan nama hiikeef yeroo gahaa kennuu. Iddaan yeroo dheeraa waan qabuuf isaan lamaanu irra deebiâ€™anii akka yaadanii fi walitti deebiâ€™an carraa kennaaf. Kuni immoo maatii bittinaaâ€™uu fi miidhaa irraa eega.

4-Haqa abbaa manaa, faayda niiti fi haqa daaâ€™imaa of eeggachuu fi haqa Rabbii subhaanahu wa taâ€™aala bakkaan gahu. Iddaa keessa haqa afurtu jira. Haqa abbaa manaa, haqa niiti, haqa daaâ€™imaa fi haqa Rabbii (subhaanahu wa taâ€™aala). Kanaafu, iddaan haqoota kanniin akka eeggatan nama taasisa.

Gosoota Iddaa
Karaalee ittiin lakkaawanii fi herreegan irratti hundaaâ€™e iddaan bakka sadiitti qoodama. 1ffaa-Marsaa laguutiin lakkaaâ€™u, 2ffaa-jiâ€™aan lakkaaâ€™u fi 3ffaa- daâ€™uumsaan lakkaaâ€™u.

A. Iddaa marsaa laguutiin lakkaawwachuu
Dubartoonni armaan gadii iddaa isaanii marsaa laguutiin lakkaawatu.

1-**Dubartii itti seenanii fi tan heeydi (laguu) argituu yoo taate**
Namtichi dubartii takka erga fuudhee fi qunnamti waliin raawwatee ergasii yoo hiike, iddaan ishii marsaa laguu sadii taâ€™a. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala ni jedha:

﴿وَٱلۡمُطَلَّقَٰتُ يَتَرَبَّصۡنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلَٰثَةَ قُرُوٓءٖۚ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَن
يَكۡتُمۡنَ مَا خَلَقَ ٱللَّهُ فِيٓ أَرۡحَامِهِنَّ إِن كُنَّ يُؤۡمِنَّ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ
ٱلۡأٓخِرِۚ وَبُعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذَٰلِكَ إِنۡ أَرَادُوٓاْ إِصۡلَٰحٗاۚ﴾

â€œ**Dubartoonni hiikkaman marsaa laguu sadii ofii isaanitiif eegu qabu. Yoo kan Rabbii fi Guyyaa Aakhiraatti amanan taâ€™an, waan Rabbiin gadaamessa isaanii keessatti uume dhoksuun isaaniif halaalaa miti. Yeroo san keessatti yoo tolchuu (fooyyessuu) fedhan isaan deebifachuu keessatti irra caalaa mirga kan qaban dhiirsota isaaniiti**.â€• Suuratu Al-Baqarah 2:228

Namtichi erga, â€œNikaah sirraa buuseâ€• jedheenii booda, ishiin laguu sadaffaa irraa erga qulqulloofte booda iddaan ishii ni xumurama. Kana jechuun abbaan warraa ishii nikaah sirraa buuse yoo jedheen, iddaa ishii haala kanaan lakkaawwatti: heeydi ni argiti ni qulqulloofti, ammas yeroo lammataaf heeydi ni argiti ni qulqulloofti, ammas yeroo sadaffaaf heeydi ni argiti ni qulqullooftiv[1]. Yeroo sadaffaa kanatti erga heeydi irraa qulqulloofte booda iddaan ishii ni xumurama.

Yeroo iddaa lakkaawwattu dubartiin wantoota lama akka hin dhoksine, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala ajaja. 1ffaa- ulfa garaa ishii keessa jiru, 2ffaa- heeydi (laguu). Laguu osoo argitu â€œHin argineâ€• jechuun kijibu hin qabdu. Ammas, heeydi tan hin argine taate osoo jirtu, â€œargee jiraâ€• jechuun sobuu hin qabdu. Rabbii fi Guyyaa Aakhiratti tan amantu yoo taate haqa himu qabdi. Taâ€™uu baannaan ofii fi namoota biroo miiti.

2-Dubartiin qabeenya kennuun abbaa manaa ishii irraa addaan baate, iddaan ishii heeydi takka arguudha.
3-Tan zinaan irratti raawwatame- iddaa dubartii zinaa (sagaagalummaa) keessatti kufte ilaalchise, aalimoonni ilaalcha sadii qabu:
1ffaa- iddaan ishii irra hin jiru
2ffaa- iddaan ishii akkuma dubartii hiikkamte marsaa laguu sadii
3ffaa- heeydi takkaan qulqullaaâ€™u

Rabbiin hundarra beekaadha, kanniin sadan keessaa kan irra caalaa sirrii fakkaatu, heeydi takkaan qulqullaaâ€™uudha. Kana jechuun ulfa irraa qulqulluu taâ€™uu mirkaneefachuuf heeydi takka argiti. Osoo ulfa irraa qulqulluu taâ€™uu hin mirkaneefatin nama biraatti yoo dabalamte, sanyiin walitti laaqama.

4-Dubartiin takka sababa ishiin Musliima taate fi abbaan warraa ishii kufrii irraa yoo turee ergasii isarraa addaan baate, iddaan ishii heeydi takka arguudha.

B- Daâ€™uumsaan iddaa lakkaawachuu
Dubartiin ulfa qabduu yoo hiikkamte ykn abbaan manaa ishii yoo irraa duâ€™e, iddaan ishii hanga

deessutti taâ€™a. Yeroo deessetti iddaan ishii ni xumurama. Ragaan kanaa jecha Rabbii Oltaâ€™aati:

ï´¾Ù^ÙŽØ£Ù•Ù^Ù’Ù„ÙŽÙ°ØªÙ• Ù±Ù„Û¡Ø£ÙŽØÛ¡Ù ÙŽØ§Ù„Ù• Ø£ÙŽØ¬ÙŽÙ„Ù•Ù‡Ù•Ù†ÙŽÙ‘ Ø£ÙŽÙ† ÙŠÙŽØ¶ÙŽØ¹Û¡Ù†ÙŽ ØÙŽÙ Û¡Ù„ÙŽÙ‡Ù•Ù†ÙŽÙ‘Ûšï´¿

â€œDubartoonni ulfaa beellamni isaanii ulfa isaanii daâ€™uudha.â€• Suuratu Ax-Xalaaq 65:4

Dubartiin ulfaa iddaan ishii yeroo deessutti waan xumuramuuf akkuma deessen nama biraatti heerumu dandeessi. Garuu namni suni hanga ishiin dhiiga daâ€™uumsaa irraa qulqullooftu ishiitti dhiyaachu hin qabu.

C-Jiâ€™aan iddaa lakkaawachu

Dubartoonni armaan gadi yommuu hiikkaman ykn abbaan manaa isaanii duâ€™e jiâ€™aan iddaa lakkaawatu:

1-Dubartii hiikkamtee tan heeydi hin argineâ€“ dubartiin sababa umriin ishii guddaa taâ€™uun heeydi yoo dhaabde, iddaan ishii jiâ€™a sadii. Haaluma kanaan, dubartiin sababa umriin ishii xiqqaa taâ€™uun heeydi hin argine iddaan ishii jiâ€™a sadii. Ragaan kanaa jecha Rabbii oltaâ€™aati:

ï´¾ Ù^ÙŽÙ±Ù„ÙŽÙ‘Ù°Ù“Ù€Ù•Ù”ÙŠ ÙŠÙŽØ¦Ù•Ø³Û¡Ù†ÙŽ Ù Ù•Ù†ÙŽ Ù±Ù„Û¡Ù ÙŽØÙ•ÙŠØ¶Ù• Ù Ù•Ù† Ù†Ù•Ù‘Ø³ÙŽØ¢Ø¦Ù•ÙƒÙ•Ù Û¡ Ø¥Ù•Ù†Ù• Ù±Ø±Û¡ØªÙŽØ¨Û¡ØªÙ•Ù Û¡ Ù•ÙŽØ¹Ù• Ø¯ÙŽÙ‘ØªÙ•Ù‡Ù•Ù†ÙŽÙ‘ Ø«ÙŽÙ„ÙŽÙ°Ø«ÙŽØ©Ù• Ø£ÙŽØ´Û¡Ù‡Ù•Ø±Ù– Ù^ÙŽÙ±Ù„ÙŽÙ‘Ù°Ù“Ù€Ù•Ù”ÙŠ Ù„ÙŽÙ Û¡ ÙŠÙŽØÙ•Ø¶Û¡Ù†ÙŽÛšï´¿

â€œ**Dubartoota keessan keessaa kanneen marsaa laguu (heeydii) irraa abdii kutan yoo shakkitan, iddaan isaanii jiâ€™a sadii. Isaan heeydi arguu hin jalqabinis akkasuma.â€•** Suuratu Ax-Xalaaq 65:4

2-Dubartii hiikkamte shakkiteeâ€“ dubartiin heeydi osoo argituu ergasii sababa hin beekkamneen heeydiin yoo dhaabbate, erga jiâ€™a sagal turtee booda jiâ€™a sadii iddaa lakkaawwatti. Haala kanaan waggaa tokko xumuruun nama biraatiif halaala taati.

3-Dubartii istihaada arguun dhamaate

Istihaada jechuun sababa dhibeetin ykn rakkoo biraatin dhiiga dubartii irraa dhangalaâ€™uudha. Dubartiin osoo istihaada argituu yoo hiikkamte, haala ishii irratti hundaaâ€™e iddaan ishii akkana taâ€™a:

1. Heeydi fi istihaada bifaan, baayâ€™innaan ykn aadaan tan addaan baafattu fi beektu yoo taate, iddaan ishii marsaa laguu sadii.
2. Heeydi fi istihaadaa tan addaan baafachu hin dandeenye yoo taate, iddaan ishii jiâ€™a sadii. Dhiiga heeydi fi istihaada addaan baafachu keessatti waan dhamaatuuf yoo hiikkamte jiâ€™a sadii lakkaawwatti. Harki caalaan aalimootaa aaya armaan olii keessatti, â€œ**yoo shakkitan, iddaan isaanii jiâ€™a sadii**â€• jedhu irratti hundaaâ€™un, iddaan dubartii heeydi fi istihaada addaan baafachu dadhabde jiâ€™a sadii jedhu.

4-Dubartii abbaan manaa irraa duâ€™e- dubartiin tan itti seenan taâ€™ii, tan itti hin seenne taâ€™ii, tan heeydi argitu taâ€™ii tan hin arginee taâ€™ii, ulfa yoo hin qabaatin abbaan manaa ishii yommuu irraa duâ€™u, iddaan ishii jiâ€™a afurii fi bultii kudhan. Ragaan kanaa:

وَٱلَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَٰجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ
أَشْهُرٍ وَعَشْرًا ۖ فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِىٓ
أَنفُسِهِنَّ بِٱلْمَعْرُوفِ ۗ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٣٤﴾

â€œ**Isin irraas kanneen duâ€™anii niitii of duubatti dhiisan, isaan (niitiwwan kunniin) jiâ€™oota afurii fi guyyaa kudhan turuu qabu. Yeroo beellama isaanii guuttatan, waan isaan karaa gaariin nafsee ofii waliin hojjatan ilaalchise badiin isin irra hin jiru. Rabbiin waan isin hojjatan keessa Beekaadha**.â€• Suuratu Al-Baqaraa 2:234
Dhiirsi niiti irraa yoo duâ€™e, niitin jiâ€™oota afurii fi guyyaa 10 turuu qabdi.Garuu wanti murtii kanarraa adda taâ€™u dubartii ulfa qabduudha. Dubartiin takka osoo ulfa qabduu abbaan manaa ishii yoo irraa duâ€™e, yeroon turtii ishii hanga deessu. Tarii jiâ€™a afurii gaditti dahuu dandeessi, tarii jiâ€™a afurii olitti dahuu dandeessi. Erga deessen booda nama feetetti heerumu dandeessi.

Kitaaba Nikah buusu buusuf: https://islaama.files.wordpress.com/2020/01/nikah-buusu.pdf

Gaafilee Iddaa

Barreefama kana irraa hangam hubatte, mee of madaali!

[WATU 4]

Kitaabban Wabii
Sahih Fiqhu Sunnaah -Jiildi 3 -fuula 317-327, Abu Maalik
[1] https://islamqa.info/en/answers/12667/the-iddah-of-a-woman-divorced-by-talaaq

Date Created
April 15, 2019
Author
admin